

◆ SINCE 2006 ◆

İZ-ROM

İZMİR ROMANLAR SOSYAL
YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

**YERİNDE YAKLAŞIM
YERELDEN YAKLAŞIM:
GÜÇLÜ ROMAN SESİ**

Avrupa
Birliği **sivil
düşün**

Bu politika belgesi, Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğın sorumluluğu tamamıyla İzmir Romanlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'ne aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Avrupa
Birliği **sivil
düşün**

İçindekiler

1. Giriş.....	1-2
2. Ulusal/Uluslararası Kapsam ve Roman Hakları.....	3
3. Uluslararası Kapsamda Roman Hakları.....	4-5
4. Ulusal Kapsamda Roman Hakları.....	6-7
5. Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi	
2. Aşama Eylem Planı (2019-2021).....	8
5.1 Eğitim.....	9
5.2 İstihdam.....	10
5.3 Barınma.....	11
5.4 Sağlık.....	12
5.5 Sosyal Hizmetler ve Yardım.....	13
5.6 Genel Politika.....	14
6. Paydaşlara Öneriler.....	15
6.1 Yerel Yönetime Öneriler.....	15
6.2 Sivil Toplum Kuruluşlarına Öneriler.....	16
6.3 Akademiye Öneriler.....	17
6.4 Medyaya Öneriler.....	18

Giriş

Romanlar, dünya genelinde ve Türkiye’de en çok ayrımcılığa maruz kalan grup içerisinde yer almaktadır. Yapılan araştırmalara göre Türkiye ve Avrupa genelinde yaklaşık 12 milyon Roman yaşadığı öngörülmektedir. Bunun ile birlikte Türkiye’de Romanların var olan sorunları arasında da görülen nüfus belgelerinin eksikliğine bağlı olarak resmi verilerde 600-800 bin civarında olduğu söylenmektedir. Fakat resmi olmayan veriler ışığında Türkiye’de yaklaşık 3 ila 4 milyon Roman yaşadığı bilinmektedir.

Romanların karşı karşıya kaldıkları ayrımcılıklar ve hak ihlallerine karşı Avrupa genelinde çalışmaları yürütülmüş ve yürütülmektedir. Türkiye’de ise ilk defa Roman vatandaşların sorunları Avrupa Birliği adaylık sürecinde hükümet düzeyinde kapsamlı bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır. Avrupa Birliği’nin (AB) Roman nüfusunun yoğun olduğu ülkelerde entegrasyon sorunları yaşandığı görülmektedir. Bu sorunları en aza indirmek adına AB, adaylık sürecinde olan ve Roman nüfusunun yoğunlukta olduğu ülkelere Romanların entegrasyonunu kolaylaştıracak ve haklarından faydalanmalarını sağlayacak çok ortaklı projeler gerçekleştirmektedir.

Türkiye de Roman nüfusunun yoğun olduğu ve Romanların ciddi ayrımcılıklarla karşı karşıya kaldığı, eğitim, istihdam, sağlık ve katılım gibi başlıklarda eksikliklerin olduğu ülkelere biridir. Avrupa Birliği Türkiye’ye yönelik birçok ilerleme raporunda Roman nüfusunun yaşadığı ayrımcılıklar ve sorunlara değinmiştir. Bu sorunların önüne geçilmesi ayrımcılığın ortadan kalkması konusunda önerilerde bulunmuş ve Ulusal Roman Entegrasyon Stratejisi olmayan tek aday ülke olan Türkiye’den Romanlarla ilgili sosyal politikalar geliştirilebilmesi için ulusal bir strateji eylem planı hazırlanması talep edilmiştir. Türkiye bu önerileri dikkate almış ve 2016 yılında 2016-2021 dönemini kapsayacak olan Roman vatandaşlara yönelik ilk Ulusal Stratejisini kabul etmiştir.

Bu doğrultuda Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi iki aşamadan oluşacak şekilde hazırlanmıştır. I. Aşama Eylem Planı; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı koordinasyonunda ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının katkılarıyla, Roman vatandaşların yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik düzenlenmiştir. Hazırlanan eylem planı ile birlikte ulusal ve yerel düzeyde Roman vatandaşlara yönelik çalışmalar gerçekleştirilmeye başlanmış, çalıştaylar düzenlenmiş, raporlar yayınlanmıştır.

Fakat ulusal ve uluslararası raporlara baktığımız zaman ne yazık ki henüz somut bir sonuca ulaşılmadığını ve Romanların hala eğitim, sağlık, istihdam gibi alanlarda sorunlarının sürdüğünü, karar alma süreçlerine katılımlarının olmadığını görüyoruz. Romanların özellikle kendilerini ilgilendiren konularda savunuculuk ve izleme yapmak ve kamuoyunda sesini duyurmak için bilgiye erişimleri sınırlı olmakta, roman alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin konu ile ilgili gündem oluşturma ve karar alıcıları etkileme kapasiteleri yetersiz kalmaktadır. Bu da romanların hakları ile ilgili talep etmelerine, seslerini kamuoyunda görünür kılmalarına yönelik olumsuz durum yaratmaktadır. Tüm bu sorunların önüne geçmek ve ilk etapta yereldeki söz sahiplerine ulaşarak karar alma süreçlerine dahil olabilmek için sivil toplum kuruluşlarına önemli bir pay düşmektedir.

Bu bağlamda, eğitim, istihdam, kentsel dönüşüm, siyasal katılım gibi alanlarda Roman haklarını savunan ve bu vizyon doğrultusunda faaliyetler gerçekleştirmeyi amaçlayan İzmir Romanlar Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği olarak önce toplumun tüm katmanlarına sonra karar vericilere seslerini duyurmak temel hedeflerimizi oluşturmaktadır. İzmir merkezli bir sivil toplum kuruluşu olarak Romanlara yönelik faaliyetleri takip etmekte ve faaliyet göstermekteyiz. Gerçekleştirdiğimiz bu proje kapsamında da romanları hakları ile ilgili bilgilendirmek ve farkındalıklarını arttırmak, hazırlanan eylem planının içeriğinin toplumda karşılık bulmasını kolaylaştırmayı hedeflemekteyiz. Aynı zamanda roman vatandaşların sahiplenmesini sağlayarak etkili savunuculuk alanı yaratmak ve roman hakları alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin politika önerileri geliştirmek için bilgiye erişimlerini güçlendirmek diğer hedeflerimizi oluşturmaktadır.

Biz Roman hakları konusunda toplumu bilgilendirmeyi ve farkındalık oluşturmaya amaçlayan bir sivil toplum kuruluşu olarak; romanların kendilerini ilgilendiren konularda bilgi sahibi olarak karar vericilerden haklarını uygulamalarını daha etkili bir şekilde talep etmelerini sağlamayı ve romanların haklarının daha sıkı takipçisi olmaları için onları harekete geçirmek istemekteyiz. Bu hedeflerimiz doğrultusunda gerçekleştireceğimiz faaliyetlerden biri de roman hakları alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi 2.Aşama Eylem Planı (2019-2021) bilgilerini içerecek olan bu kılavuzdur. Kılavuzun içerisinde ulusal/uluslararası belgeler ışığında ve strateji eylem planı bilgileri göz önünde bulundurularak yerel yöneticileri etkilemeye yönelik kentsel siyasete katılım, aktif katılım için yöntem ve araçlar sunularak; yerel yönetimlere, sivil toplum kuruluşlarına, akademiye ve medyaya öneriler sunulacaktır. Bu öneriler ile daha etkili savunuculuk ortamının yaratılmasına katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Ulusal/Uluslararası Kapsam ve Roman Hakları

Romanlar, dünyanın bir çok yerinde yaşamlarını devam ettiren, popülasyon olarak kalabalık etnik kimliğe sahip kişilerdir. Roman bireyler; dil, din, milliyet, tarih ve kültür açısından çeşitlilik gösteren ancak ortak bir etnisiteyi paylaştığı bilinen çoğunlukla göçebe bir topluluğu oluştururlar.

Göçebe topluluk olarak da anılan Romanlar, geçmişten günümüze ayrımcılık, zulüm ve zorla asimilasyon ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Pek çok ülkede Romanlar dışlanmış durumda istihdam, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlere erişimde ciddi sıkıntılar yaşamaktadırlar. Ulusal azınlıkların ve bu azınlıklara mensup kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması ve insan haklarının uluslararası korunmasının ayrılmaz bir parçasını oluşturur ve bu yönüyle uluslararası işbirliği alanı içindedir.¹

Dünyada süregelen eşitsiz gelişme ve değişme toplum içerisinde bazı kesimlerin refahtan yüksek ölçüde pay almasına ve bazı kesimlerin de yeterli payı alamamalarına neden olmaktadır. Çoğunlukla ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan dezavantajlı olarak ifade edilebilecek gruplar sosyal dışlanmaya ve ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bu grupların içerisinde Romanlar önemli bir kesimi oluşturmaktadır. Romanlara yönelik ayrımcılık ve dışlanma çeşitli sonuçları beraberinde getirmektedir.

Romanlar, farklı ülkelerde farklı koşullarda olsalar dahi yerleştikleri tüm toplumlarda ayrımcılığa uğrayan gruplar arasındadır ve özellikle; ekonomik, sosyal ve politik marjinalleşmeyle yüz yüze kalmaktadırlar. Olumsuz damgalama ve ötekileştirmenin döngüsü, Romanları sosyal entegrasyon dışında konumlamaktadır. Gelir eşitsizliğinden ve istihdam yetersizliğinden kaynaklı yoksulluk ve sosyal dışlanma Roman grupları arasında çok yaygındır ve bu durum bu grupların sosyal haklara erişimini engelleyici faktörlerdendir.

Geçmişten günümüze Romanların yaşadıkları sorunlar arasında anadilde eğitime erişim, okur-yazarlıkta düşük seviye, işsizlik, mülkiyet edinememe, uyum sağlama güçlüğü, sosyal dışlanma, yerinden edilme, etnik kökenden kaynaklı ayrımcılık ve görünmezliği saymak mümkündür.

"Görünmezlik" sorunu, Romanların yetkililer tarafından sağlanan sosyal, sağlık ve diğer hizmetlere katılmak için gerekli çeşitli belgeleri edinmesini engelleyen kişisel belgelerin eksikliği, düzensiz ikamet gibi belirli durumlarla ilgilidir. Daha genel olarak, bu durum Romanların sosyal dışlanmasından ve karar alma süreçlerindeki temsil mekanizmalarında bulunamamalarından kaynaklanmaktadır. Yerel yönetimler, Romanlara hem merkezi hem de yerel düzeyde "görünür" hale gelmeleri ve duyulmaları için bir yer sunmada çok önemli bir role sahiptir.

¹ Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme, Madde 1

Uluslararası Kapsamda Roman Hakları

Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan uluslararası sözleşmeler, insan haklarının uluslararası düzeyde korunması bakımından en kapsamsayıcı konumdadır. Devletlerin kendi iradeleriyle uluslararası sözleşmelere taraf devlet olmaları insan haklarının evsenselleştirilmesine ve güvenceye alınmasında önem teşkil etmektedir.

 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 2. Maddesinde herkesin eşit olma hakkı şu şekilde ifade edilmektedir:

"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir..." (Madde 2)

Romanlar, Avrupa'nın en büyük etnik azınlığını oluşturmaktadır. Avrupa'da yaşayan tahmini 10 ila 12 milyon Roman topluluğu olduğu bilinmektedir.² Balkanlarda ve Doğu Avrupa'da yoğun olarak bulunan Roman nüfusu, son yıllarda Avrupa Birliği'ne yeni ülkelerin dahil olmasıyla, Batı Avrupa devletlerine doğru bir yayılma söz konusu olmuştur. Avrupa'da Romanların durumunun iyileştirilmesine dair; Roman sivil toplumunun örgütlenmesi ve Avrupa Roman Hakları Merkezi'nin kuruluşu itibarıyla, "Roman On Yılı" (Decade of Roma Inclusion) 2005-2015 yıllarını kapsayan ilk izleme ve değerlendirme inisiyatifi başlatılmıştır. 2009 yılında "Romanlara Yönelik Sosyal İçerme için Avrupa Platformu" ile Romanlara yönelik sosyal içerme stratejilerine yönelik temel ilkeler belirlenmiştir. Türkiye'nin de kurucu üyesi olduğu Avrupa Konseyi 2010 yılında "Romanlara İlişkin Strazburg Deklarasyonu" ile ayrımcılıkla mücadele, sosyal içerme ve uluslararası işbirliği konularına ağırlık vermiştir (Çetin, 2017).

Avrupa Birliği ülkelerinde ayrımcılığı ölçmek üzere 2006 yılında AB araştırma ve istatistik kurumu tarafından (Eurobarometer)³ yapılan ayrımcılık araştırmasının raporu da Romanlara yönelik AB kamuoyunun tutumunu göstermektedir. Tam üye olmadıkları için Romanya ve Bulgaristan'ın AB ortalaması içinde gösterilmediği araştırmada, 25 AB üyesinin kamuoyu %77 oranla, Romanların dezavantajlı grup olduklarını düşünmektedir (Erkem Gülboy,2012). Kamuoyunun Romanları dezavantajlı olarak görmesi, o toplumun mevcut sorunlarından haberdar olduklarını göstermektedir. Ayrıca bu görüş, Roman topluluğunun temel haklara erişimindeki zorlukları pekiştirmekte ve ötekileştirme yolunu açmaktadır.Çoğunluk topluluk tarafından dezavantajlı olarak kodlanmaları, uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınan haklarından yararlanamadıklarını da göstermektedir.

Temel haklardan birisi olan barınma hakkı, Romanlar için erişimi zorlaştırılmış bir hak olarak gündeme gelmektedir. Roman toplulukları, yetersiz temel hizmetler, kimliksiz olma durumu, mülkiyet haklarının yetersizliği ve etnik kökenden kaynaklı ayrımcılık gibi sorunlar nedeniyle ülkedeki en kötü barınma koşullarıyla mücadele etmektedirler. Ayrıca ekonomik yetersizlikten ve özellikle etnik kimliklerine yönelik olumsuz tutum ve davranışlardan kaynaklı yaşamayı tercih etmek zorunda kaldıkları bölgeler kentsel dönüşüme açık mekanlardır. Geçmişten beri göç pratiği olan bu topluluk, kentsel alanda da zorunlu göçe maruz kalmaktadır. Uluslararası kapsamda barınma hakkı sözleşmelerle tanımlanmaktadır. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kararı ile sunulmuş olan Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (ICESCR) taraf devletlere yöneltilmiştir. Sözleşmeyle, taraf devletler bireylere barınma hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı, işçi hakkı ve yeterli bir yaşam standardı hakkı dahil olmak üzere çeşitli ekonomik, sosyal ve kültürel haklar verilmesine yönelik çalışmayı taahhüt etmektedir.

² "Roma integration in the EU". European Commission.
Bknz. https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/roma-eu/roma-equality-inclusion-and-participation-eu_en

³ European Commission, Eurobarometer survey, Discrimination in the EU, 2007, s.14. (Çevrimiçi)
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_263_en.pdf, Kasım 2020

İrk ayrımcılığına yönelik temel antlaşmalardan olan Her Türlü İrk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (ICERD) Roman hakları ve sorunları alanında en önemli sözleşmelerden birisidir. ICERD tarafından tanımlandığı şekliyle, ırk ayrımcılığı “siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel veya toplumsal yaşamın herhangi bir alanında, insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınmasını, uygulanmasını, bu hak ve özgürlüklerden yararlanılmasını ortadan kaldırmak veya zayıflatmak amacıyla ya da etkisine yönelik, ırk, renk, soy ya da ulusal veya etnik kökene dayalı her türlü ayırım, dışlama, kısıtlama ya da tercih anlamındadır”. Bu Sözleşme, hukuk önünde eşitlik hakkı ile medeni ve siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan eşit ve adil bir şekilde erişimi güvenceye almaktadır. Bu sözleşme hem ülke vatandaşlarını hem de vatandaş olmayanları kapsamaktadır.

1949 yılında kurulan Avrupa Konseyi (AK) ulusal azınlıkların haklarını korumaya ve geliştirmeye yönelik birçok belge ve mekanizma oluşturmuştur. Bunlardan bazıları şunlardır:

✎ İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi),

“ Bu sözleşmeyle beraber başlıca medeni ve siyasi haklar ve özgürlükler tanımlanır. Ülkelerin Avrupa Konseyi’ne üye olabilmeleri için Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ni onaylamaları gerekmektedir. Bu Sözleşme’de yer alan hakların bazıları şunlardır; yaşam hakkı, ifade özgürlüğü, işkence yasağı, özgürlük ve güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, etkili bir hukuki yola başvuru hakkı, ayrımcılığın yasaklanması ve eğitim hakkı”

✎ Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı

“ Avrupa Sosyal Şartı, hukuken bağlayıcı bir sözleşmedir ve bu belgeye taraf devletlerin, asgari sayıda maddeyi benimsemesini şart koşmaktadır. Avrupa Sosyal Şartı tarafından güvenceye alınan haklar arasında; barınma, ayrımcılığa uğramama, sağlık, istihdam ve sosyal güvenlik alanları sıralanabilir.”

✎ Ulusal Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşme.

“Ulusal azınlıklara mensup kişilerin haklarını koruyan ilk sözleşmedir. Bu belge genellikle, eşitlik, olumlu eylemler ve görece savunmasız grupların korunmasıyla ilgili devletin sahip olduğu yükümlülükler gibi ilkelerden oluşmaktadır.” (Avrupa Roman Hakları Merkezi, 2006)

Ulusal Kapsamda Roman Hakları

Geçmişten günümüze Türkiye, coğrafi ve tarihi yapısı nedeniyle farklı ulusal, etnik, dilsel ve dini topluluklarla bir arada yaşam sunan bir ülke olmuştur. Farklı etnik kökenli topluluklarında eşit bir biçimde temel hak ve özgürlüklerine erişimini ve bu hakları kullanabilmesine yönelik birçok uluslararası sözleşmeye taraf olmuş bir devlettir. Ayrımcılığı yasaklayan ve azınlık haklarını koruyan insan haklarına ilişkin uluslararası ve bölgesel hukuki belgelerin birçoğuna taraf devlettir fakat Türkiye'nin azınlık ve ayrımcılık alanlarındaki tutumu, Lozan Antlaşması'yla belirlenmekte ve yorumlanmaktadır.

1982 Anayasası'nın 90. maddesi de 2004 yılında değişikliğe uğrayarak Türkiye'nin taraf olduğu insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeler ile ulusal kanunlar arasında bir uyumsuzluk olduğu takdirde uluslararası sözleşmelerin öncelikle uygulanacağını kanun hükmünde belirtmiştir.

“(Ek cümle: 7/5/2004- 5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”⁴

Ayrıca Türkiye'nin 1982 Anayasası 10. Maddesi ayrımcılığı yasaklar ve eşit muameleyi öngörmektedir:

“ Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”

Türkiye'de Romanların görünürlüğü, haklarına erişimlerine dair konuların kapsamlı bir şekilde gündeme gelmesi Avrupa Birliği adaylık süreciyle birlikte ele alınmıştır. Avrupa Birliği'ne üye ülkeler, azınlıkların entegrasyon aşamalarında yaşanan sorunları en aza indirmek için sözleşmeler, projeler yürütmektedir. Temel insan hakları sözleşmelerinin çoğunluğuna Türkiye taraf ülkelerde yerini almaktadır. 2003 yılında imzalanan ve yürürlüğe giren Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (ICCPR) Türkiye taraf olduğu halde 27. maddeye çekince koymuştur. Sözleşmenin 27. maddesine göre; etnik, dinsel ya da dil azınlıklarının bulunduğu devletlerde bu azınlıklara mensup olan kişiler, kendi gruplarının diğer üyeleri ile birlikte, kendi kültürlerinden yararlanma, kendi dinlerine inanma ve bu dine göre ibadet etme ya da kendi dillerini kullanma hakkından yoksun bırakılmayacaklardır. Türkiye Cumhuriyeti Sözleşme'nin etnik, dinsel ve dil azınlıklarının haklarına ilişkin 27. maddesini, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Lozan Barış Antlaşması ile Eklerinin ilgili hükümlerine göre uygulama hakkını saklı tuttuğunu ifade etmektedir.⁵ Türkiye'nin Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye koyduğu çekincelerde Lozan Antlaşması'nın azınlıklara ilişkin ifadeleri kendini göstermektedir.

⁴ 1982 Anayasası, mad.90.

⁵ Detaylı bilgi için bkz: <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/MedeniVeSiyasiHaklarIliskinSozlesme.pdf>

Avrupa Roman Hakları Merkezi Raporu, Türkiye (2011-2012)⁶ raporuna göre; Türkiye’de hukuk sistemi,Romanlar da dahil olmak üzere diğer azınlık gruplarını resmen “azınlık” olarak tanımamakta ve onlara bir topluluk olarak haklarını doğrudan korumaya yönelik bir sistem sunmamaktadır. Bu hukuki ve siyasi eksiklik, söz konusu grupların, Birleşmiş Milletler Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşmesi tarafından güvence altına alınan hak ve özgürlüklere erişiminde ciddi bir ayrımcılığa uğramalarına yol açabilmektedir.

Uluslararası sözleşmelerle ve ulusal hukuk tarafından Romanların hakları güvence altına alınmış olsa da uygulamada birçok Roman için eğitim, barınma gibi temel haklara erişim mümkün olamamaktadır. Roman toplumun uğradığı eşitsizlik ve maruz kaldıkları ayrımcılığa ilişkin sorun tespitlerinin sınırlı olması da kamusal yaşamda görünmezliklerinin artmasına yol açmaktadır.

Romanların entegrasyonu, Avrupa’da sosyal ve ekonomik içerme konusundaki politika tartışmalarının merkezinde yer almaktadır. Romanlar, ortak bir köken, dil ve kültürü paylaşmalarına rağmen; “bölgesel olmayan millet” (non-territorial nation) olma özelliğine sahiptirler. Bu sebeple, Romanlar arasında net olarak görülen farklılıklar, içinde yaşadıkları devletlerin asimilasyona dayalı politikalarına bağlanmaktadır (Çetin,2017)

Romanların yaşadığı dezavantajı azaltmayı amaçlayan sağlık politikaları, eğitim, ekonomi, istihdam, barınma, çevresel ve bölgesel kalkınma politikaları ile uyumlu hale getirilmeli ve etkili entegrasyonlarına izin veren uzun vadeli politika çerçevelerinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmalıdır.

Temel insan haklarının etkili bir şekilde korunması ve hedefine ulaşılabilmesi için uluslararası sözleşmeler ve hukuki düzenlemelerle birlikte gerekli ve etkin önlemlerin alınması gerekmektedir. Ayrıca, yerel yönetimlerin ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının birlikte hareket ederek sorun tespitleri izleme-değerlendirme çalışmaları yapmaları mevcut sorunun azalmasına fayda sağlayabilir.

Bu bağlamda yerel karar alıcılar ve yerleşik halk arasındaki coğrafi ve kişisel yakınlığın avantajları vardır. Yerel karar vericiler daha erişilebilirdir ve kendi bölgelerindeki son insan hakları ihtiyaçlarının tespitlerini yapabilmekte ve sorunlara yönelik çalışmaları belirlemede merkezi yönetimlerden daha hızlı çalışabilmektedir.

⁶ Detaylı bilgi için bkz: <http://www.errc.org/cms/upload/file/turkey-country-profile-2011-2012-in-turkish.pdf>

Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi 2. Aşama Eylem Planı (2019-2021)

Eylem planları bir işin amacına uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi için hazırlanan belgelerdir. Romanların önceki bölümlerde bahsedilen hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi ve korunması açısından eylem planları önem teşkil etmektedir. Bu nedenle, Romanların yerel katılımının artırılmasının sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından eylem planlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

10 Aralık 2015 tarihinde açıklanan **64. Hükümet 2016 Yılı Eylem Planı**'nda da "**Temel Haklar ve Hürriyetler**" başlığı altında "Roman vatandaşların sorunlarının çözümüne yönelik daha önce atılmış adımlar değerlendirilerek yeni çalışmalar başlatılacak" eylemine yer verilmiştir.⁷ Bu veriyi temel alarak da **Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi ve I. Aşama Eylem Planı** ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) katkılarıyla, Roman vatandaşların yaşam koşullarını iyileştirmek ve kırılganlıkların azaltılması adına yazılmıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı koordinasyonunda gerçekleştirilen I. Aşama Eylem Planı, Roman vatandaşların kısa ve uzun erimli sosyoekonomik durumlarının geliştirilmesi amacıyla eğitim, sağlık, barınma, istihdam ve sosyal hizmetler gibi kamu hizmetlerine yer verilmiştir.

Aşama Eylem Planı yukarıda bahsedilen kamu hizmetlerine ilişkin amaç, hedef ve eylemler içermektedir. Bununla beraber, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda Mart 2018 tarihinden itibaren II. Aşama Eylem Planı hazırlık çalışmalarına başlanmıştır. II. Aşama Eylem Planı (2019-2021); eğitim, istihdam, barınma, sağlık ve sosyal hizmetler ile sosyal yardımın yanı sıra izleme ve değerlendirme alanlarını kapsamaktadır.⁸ II. Aşama Eylem Planı (2019-2021), güncel ihtiyaçlara ve bütçe imkânlarına uygun olarak, sorumlu ve ilgili bakanlık ve kuruluşlarca hayata geçirilecek faaliyetleri ve görevleri derinlemesine ele almıştır.

Roman vatandaşların kentsel siyasete katılımı ve aktif katılımı üzerine paydaşlara sunacağımız önerilerin daha isabetli ve anlamlı olması açısından II. Aşama Eylem Planı politika notuna eklenmiştir. Plan, bu politika notunda altı ana başlıkta ele alınmıştır; eğitim, istihdam, barınma, sağlık, sosyal hizmetler ve yardım, genel politika. Bahsedilen kurumsal hizmetlerin adil ve yeterli bir şekilde sağlanması halinde Roman vatandaşların aktif katılımını da olumlu yönde etkileyecektir.

⁷ TC Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi (2016-2021) II. Aşama Eylem Planı (2019-2021)

⁸ TC Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi (2016-2021) II. Aşama Eylem Planı (2019-2021)

• Eğitim

Yapılan gözlemler sonrasında Roman vatandaşlarının eğitim hizmetlerinden ötekileştirme ve düşük sosyoekonomik durum sebebiyle yararlanamadığı ortaya çıkmıştır. Okul içerisinde kabul görmeyen Roman çocukları eğitim hayatlarından uzaklaşmaya başladıkları gibi ekonomik sorunlar sebebiyle bazıları aileleri tarafından desteklenememiştir.

Masrafları aileleri tarafından karşılanamayan ve okul içerisinde yeterli desteği göremeyen Roman çocukları, eğitim hayatlarını sonlandırıp iş hayatına atılan çocukların gelecek aktif katılımları zarar görmektedir. Yeterli eğitimi alamadığı için hak ve özgürlüklerinin tam olarak farkında olmayan ve sosyoekonomik durumunu yükseltebilecek akademik düzeye ulaşamayan çocukların eğitiminin desteklenmesi stratejiler arasındadır. Bu stratejiler, çocukların sadece eğitim hayatlarını değil, artan entelektüel birikimleri ile ileride kentsel aktif katılımlarını da olumlu yönde etkileyecektir. Stratejiler şu şekilde sıralanabilir:

1. Zorunlu eğitim sürecinde devamsızlık ve okulun erken terk edilmesi gibi eğitimden kopuşların engellenmesi ve eğitimi yarım kalmış kişilerin eğitimlerine geri dönüşleri desteklenecektir.
2. Roman aileleri eğitim üzerine bilgilendirilecektir. Bu sayede, ailelerde eğitimin sosyal ve ekonomik boyuttaki faydalarının farkındalığı arttırılacaktır.
3. Ötekileştirilmenin azaltılması ve Roman çocuklarının entegrasyonlarının iyileştirilmesi için Roman veli ve öğrencilerin, okul, öğretmen ve akranları ile sosyal bağları güçlendirilecektir.

Bu stratejiler doğrultusunda eylemler de planlanmıştır. Planlanan eylemler ile beraber stratejilerin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Roman çocuklarının eğitimlerinin desteklenmesi adına planlanan eylemleri şu şekilde maddeleyebiliriz:

1. Roman aileleri eğitimin önemi ve ilgili süreçler hakkında bilgilendirmek ve Roman ailelerin bu konudaki farkındalıklarını arttırmak adına toplantılar düzenlenecektir. Bu toplantılarda, stratejiler bölümünde de bahsedildiği gibi eğitimin sosyal ve ekonomik faydaları vurgulanacaktır. Bununla beraber, sivil toplum kuruluşları ve okul-aile birlikleri katılımıyla etkinlikler düzenlenecektir.
2. Roman çocuklarının eğitimlerinde devamlılıklarının sağlanması adına devamsızlık oranının yüksek olduğu illerde, durumun nedenleri belirlenecek ve çözüm önerileri geliştirilecektir. Bu süreçte İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri'nden de destek alınacaktır.
3. Roman çocuklarına sosyal, psikolojik ve akademik desteğin sağlanması adına temel beceri düzeyinin altında bulunan Roman çocuklara çeşitli telafi ve yetiştirme programları uygulanacaktır. Bununla beraber, çocukların sosyal aktivitelere katılımlarının arttırılması yönünde çalışmalar gerçekleştirilecektir.

• İstihdam

Eğitim sonrasında göze çarpan bir diğer kritik sorun ise Romanların karşılaştıkları istihdam sorunudur. Ayrımcılık dolayısıyla güvencesiz ve geçici işlerde çalışmak zorunda kalan Romanların sosyoekonomik durumlarını kötüleşmekle beraber kırılabilirliklerini artırmıştır.

Bu sebepten dolayı, istihdam konusu strateji ve eylem planlarında da işlenmiştir. II. Aşama Eylem Planı'nda istihdam hedefleri dört maddede belirtilmiştir:

1. Roman vatandaşların işgücü piyasasının talep ettiği niteliklere kavuşturulması sağlanacaktır.
2. İşverenler, sivil toplum ve ilgili tüm paydaşlar arasında istihdam alanında fırsat eşitliğinin sağlanması amacıyla işbirliği geliştirilecektir.
3. Girişimciliğin teşvik edilmesi amacıyla girişimcilik eğitimi programları ve finansal yardımlar sağlanacaktır. Bu sayede, kendi işini açan Roman vatandaşlar desteklenmiş olacaktır.
4. Çocuk işçiliğini önlemek için çocukları/gençleri eğitime ve bilgilerini, kabiliyetlerini geliştirecek etkinliklere yönlendirileceklerdir.

Yukarıdaki stratejilerin başarılı bir şekilde hayata geçirilmesi açısından eylem planlamalarının hayata geçirilmesi önem teşkil etmektedir. Bu eylem planlamaları şu şekildedir:

1. Romanların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) faaliyetleri ile ilgili bilgilendirme yapıp İş Arama Becerileri Eğitimi verilecektir. Bu sayede geçici ve güvencesiz iş süreci engellenecektir.
2. Roman vatandaşların girişimcilik yeteneklerini geliştirmek adına sivil toplum kuruluşlarının organizasyonlarında ilgili kurum ve kuruluşlarla beraber eğitimler düzenlenecektir.
3. Roman vatandaşların istihdam edilebilirliklerini artırmaya yönelik mesleki eğitim kurslarının düzenlenecektir. Bu sayede de Roman vatandaşların sosyal ve kurumsal alanda aktif katılımı güçlendirilecektir.
4. Roman vatandaşların istihdamını artırmaya yönelik farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilecektir. Bu aşamada düzenlenen etkinlikler, Roman vatandaşlarına yönelik olan önyargıların azaltılmasını içermektedir. Tüm bunların yapılabilmesi adına da Romanların iş hayatlarında karşılaştıkları sorunlar araştırılacak ve çalıştaylar oluşturulacaktır.

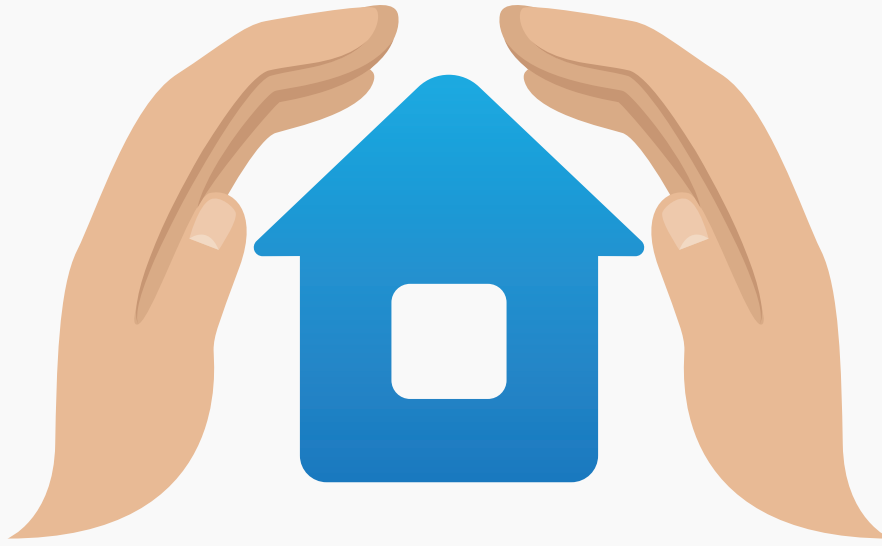
• Barınma

Barınma temel ihtiyaçların içerisinde yer almakla beraber kırılgan grupların sorun yaşadığı konulardan birisidir. Post modern dünyada yaygınlaşan kentsel dönüşümler ve artan rantlar Roman vatandaşlar gibi kırılgan grupların barınma ihtiyaçlarını olumsuz etkilemektedir. Bununla beraber, orta ve üst sınıfın dar gelirli vatandaşların semtlerine yerleşerek soylulaştırması kırılgan kesim için sıkıntılar yaratmıştır. İkametgah yeri bulamadığı için açık alanlarda çadırlarda yaşayan, gecekondular oluşturan veya sağlıklı koşullarda barınmak zorunda kalan Roman vatandaşlar mevcuttur. II. Aşama Eylem Planı'nda bu konuya da değinilmiştir ve üç ana stratejide konu ele alınmıştır:

1. İyileştirilmesi mümkün olan konutlar belirlenerek bu konutların iyileştirilmesine odaklanılacaktır.
2. Sağlıksız çevrede yerleşmiş olan Roman vatandaşlara uygun sosyal konut ve yaşanabilir çevre sunulacaktır.
3. Kentsel dönüşüm sürecinden zarar görmüş olan veya görme riski olan Roman vatandaşlarına yönelik hem yasal/idari önlemler alınacak hem de ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmalar düzenlenecektir.

Bu stratejiler doğrultusunda iki ana eylem planı oluşturulmuştur:

1. Onarım ve yeniden yapılandırma konusunda yüksek desteğe ihtiyaç duyan 3 ilde Romanların yoğun olarak yaşadığı mahalleleri tespit edilecektir. Yapılan saha çalışmaları ve analizler barınma ihtiyaçlarını genel çerçevede sunulacaktır.
2. Roman vatandaşların barınma yardımı başvurusu yapma ve kullanma kapasitesinin artırılması için bilgilendirme faaliyetleri düzenlenecektir.

• Sağlık

Yapılan gözlemler sonucunda Roman vatandaşların sağlık hizmetlerine erişimlerinde sorunlar olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun en önemli nedenleri arasında sosyoekonomik yetersizlikler ve sağlık okuryazarlığının düşük olması yer almaktadır. Bu sebeple de II. Aşama Eylem Planı sağlık konusunda aşağıdaki stratejik hedefleri belirlemiştir.

1. Roman vatandaşların sağlık hizmetleri konusunda farkındalık düzeyi artırılacaktır.
2. Roman vatandaşların anne ve çocuk sağlığı hizmetleri, bulaşıcı ve salgın hastalıklarla mücadele, bulaşıcı olmayan (kronik) hastalıklardan korunma, erken teşhis ve akılcı ilaç kullanımı, tütün ve madde bağımlılığının zararları gibi konularda bilgi düzeyleri ve farkındalıkları artırılacaktır.
3. Roman vatandaşların genel sağlık okuryazarlık düzeylerinin artırılması sağlanacaktır.

Bununla beraber, yukarıda stratejik hedeflerin hayata geçirilmesi adına eylem planları oluşturulmuştur. Bu planlar şu şekilde özetlenebilirler:

1. Roman ailelerin yoğunlukta olduğu bölgelerde aile sağlığı merkezlerin sayıları artırılıp kapasitesi geliştirilecek. Ayrıca, personel eğitimleri yapılacak ki Romanlar ile iletişim kolaylaşsın. Son olarak, sağlık hizmetlerin erişimin kolaylaşması adına lojistik desteği de sunulacak.
2. STK temsilcileriyle görüşülerek sağlık okuryazarlığı eğitim ihtiyaçları tespit edilecek ve belirlenen konularda halk eğitimleri gerçekleştirilecektir.
3. Madde bağımlılığının Roman vatandaşların içerisinde azaltılması adına farkındalık eğitimleri düzenlenecektir. Ek olarak, ilgili kurum ve kuruluşların kapasiteleri genişletilecektir.

• Sosyal Hizmetler ve Yardım

Sosyoekonomik olarak zorluk yaşayan Roman halkı yoksulluk ile mücadele vermektedir. Temel ihtiyaçlarını karşılamakta sorunlarla karşılaşan kırılgan grup, bilgi yetersizliğinden dolayı başvuracağı mercileri de bilmemektedir. Yardım alacağı kurum ve kuruluşları bilmeden yoksulluk sınırında yaşayan Roman vatandaşların hayatlarını kolaylaştırabilecek stratejiler de oluşturulmuş ve raporda yer verilmiştir. İlk olarak, iki ana strateji belirlenmiştir:

1. Kamu hizmetlerinden yararlanmayı kolaylaştıracak danışmanlık hizmetleri oluşturulacak ve Roman vatandaşlar içerisinde yaygınlaştırılacaktır.
2. Yaşlı ve engelli gibi dezavantajlı Romanlara destek çalışmaları yanında toplumsal cinsiyet dolayısıyla görünmezliği azalmış kadınların desteklenmesi amaçlar arasındadır.

Yukarıdaki stratejiler doğrultusunda, II. Aşama Eylem Planı'nda üç eylem planlamasına değinilmiştir:

1. Sosyal Hizmet Merkezleri içinde faaliyet gösteren SHKB'lerin kapasiteleri arttırılacak ve geliştirilecektir. Bunun için de 2020 yılı içerisinde, SHKB'ler personel açısından genişletilip geliştirilecektir. Bununla beraber, aynı yıl içerisinde SHKB'lerin mevzuatları gözden geçirilip gerekli değişiklikler önerilecektir.
2. Roman vatandaşlarına sunulan hizmetin geliştirilmesi adına Sosyal Dayanışma Merkezleri (SODAM) açılacaktır. Ayrıca, SODAM içerisinde yer alan personellerin kapasitelerini geliştirme adına faaliyetler de düzenlenecektir.
3. Son olarak, kadının güçlenmesi üzerine çalışmalar da yürütülecektir. Bunun için, Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) Roman vatandaşların yaygın olarak yaşadığı bölgelerde yaygınlaştırılacak. Bununla beraber, Roman vatandaşların yoğun olarak yaşadığı illerde kadının güçlenmesi, kadının sosyal statüsüne zarar veren etkenlerle mücadeleye ilişkin bilgilendirici faaliyetler düzenlenecektir.

• Genel Politika

Bu bölümde, Romanların Türkiye’de karşılaştıkları sorunlara yönelik çalışmalar sunulacaktır. Bu çalışmalar yukarıdaki temel sorunları dolaylı olarak içermekte ve etkilemektedir. Değınilecek konular arasında ayrımcılık, nefret söylemi ve önyargılarla mücadele yer almaktadır. Bunun üzerine üç temel eylem planlanmıştır:

1. İlk olarak, Roman vatandaşların sosyoekonomik yapılarının değışimi ve durumu üzerine saha çalışmaları ve araştırmalar gerçekleştirilecektir. Bu sayede, hedef grubun temel ihtiyaç ve sorunları daha iyi analiz edilebilir hale gelecektir.
2. Önyargıların azaltılması ve ortadan kaldırılması amacıyla çalışmalar düzenlenecektir. Bu doğrultuda, 2020 ve 2021 yıllarında Roman vatandaşların yoğun olarak yaşadığı illerde 10.000 kamu personeline ayrımcılıkla mücadele eğitimi verilecektir. Ayrıca, Roman vatandaşların yoğun olarak yaşadığı bölgelerdeki üniversitelerde ayrımcılıkla mücadele eğitiminin tanıtımı ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda Mart 2018 tarihinden itibaren hazırlanmaya başlanan II. Aşama Eylem Planı, Roman vatandaşların ihtiyaç ve sorunlarının belirlenmesi adına önem teşkil etmektedir. Plan her ne kadar siyasi yerel katılımı doğrudan ele almasa da içeriğindeki temel ihtiyaç ve hizmetler yerel aktif katılımı etkileşimdedir. Bahsi geçen temel ihtiyaçlarını karşılayamayan Roman vatandaşların yerel alanda aktif olması beklenemez. Bu sebeple, bir sonraki bölümde paydaşlara verilecek olan önerilerde bu verilerden yararlanılacaktır.

Paydaşlara Öneriler

Belge içerisinde ulusal ve uluslararası ölçüde Roman vatandaşların hak ve özgürlükleri incelendikten sonra Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi 2.Aşama Eylem Planı'na (2019-2021) yer verilmiştir. Bu doğrultuda paydaşlara Roman vatandaşların aktif yerel katılımını arttırmak üzere paydaşlara öneriler sunulacaktır. Politika notu içerisinde dört paydaşa yer verilmiştir; yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları, akademi ve medya.

• Yerel Yönetime Öneriler

Politika notumuzun amacı olan Roman vatandaşlarının yerel katılımının arttırılmasında en önemli role sahip olan paydaş yerel yönetimlerdir. Bu kısımda, belediyelere ve iş birliği içerisinde olunan diğer kurum ve kuruluşlara, politika notunun belirtilen amacı doğrultusunda neler yapabilecekleri sunulacaktır.

- ◆ Temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatındaki tek hedefi günü geçirmek olan bir topluluk siyasi veya herhangi bir şekilde aktif katılım gösterme çabasında bulunmaz. Ancak temel ihtiyaçları karşılanmış topluluklar, bir sonraki aşama olan katılıma gönüllü olurlar ve başka perspektiflere kendilerini açarlar. Bundan dolayı, Roman vatandaşların yereldeki aktif katılımını desteklemek adına temel ihtiyaçları giderilmelidir. Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi 2.Aşama Eylem Planı'nda listelenmiş olan sorunların yerel yönetimce çözüme ulaştırılması Romanların aktif katılımını olumlu yönde etkileyecektir. Sonraki maddelerde bu temel sorunlar üzerinden ilerlenecektir.
- ◆ Aktif katılımın şartlarının birisi de bilgi asimetrisinin giderilmesi ve bilgi eşitlemesinin yapılmasıdır. Bununla beraber, entelektüel birikim katılım yönünden önemli etkenler arasında yer almaktadır. Bu sebepten dolayı, Roman vatandaşların, bilgi eşitlemesi ve entelektüel birikimi adına eğitimleri belediyeler desteklenmelidir. Eğitimleri desteklenmiş vatandaşlar orta ve uzun vadede yerele ve yerel siyasete daha fazla katılım göstereceklerdir.
- ◆ Roman vatandaşların yerel ölçüde katılım gösterememesinin bir diğer unsuru ise karşılaştıkları önyargılar ve nefret söylemleridir. Ötekileştirme ile beraber gelen bu gibi sorunlar katılımı teşvik etmemektedir. Bu nedenle de Roman vatandaşların yerel boyuttaki entegrasyonunun desteklenmesi ve nefret söylemlerinin azaltılması adına çalışmalar düzenlenmelidir.
- ◆ Barındığımız yerin güvenilir veya bize ait olması ikametgah ettiğimiz yerel yönetimlere bağlılığımızı ve katılımımızı arttırır. Geçici ve güvensiz yerlerde yaşamak ya da göçebe bir hayat sürmek vatandaşların yerel katılımını olumsuz etkiler. Aidiyet hissinin yaratılması adına Roman vatandaşlarının yaşadıkları yerlerin güzelleştirilmesi ve güvenli hale getirilmesi önem teşkil etmektedir. Bununla beraber, Romanların soylulaştırmayı tetikleyen kentsel dönüşümlerin neden olduğu olumsuz koşullardan korunmalıdırlar. Yerel yönetim bu konuda faaliyetler tasarlamalıdır.
- ◆ Yukarıda da bahsedildiği gibi aktif katılım ile temel ihtiyaçların karşılanması arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Temel ihtiyaçlar arasında sağlık da gelmektedir ki II. Aşama Plan'ında bu konuya da yer verilmiştir. Planda yer verilen sağlık okuryazarlığının düşük olması ve sağlık hizmetlerinin yetersiz kalması gibi sorunların yerel boyutlarda çözülümü yine belediyelerin sorumluluklarındadır.
- ◆ İstihdamdaki sorunlar ise Roman vatandaşların aktif katılımını engelleyen unsurlardan biridir. Hayat mücadelesi veren ve güvencesiz geçici işlerde çalışmak zorunda kalan vatandaşlar yerel yönetimlerce desteklenmelidir. Mesleki eğitimlerin verilmesi, girişimciliği destekleyen projelerin tasarlanması ve/veya teşvik eden maddi yardımların tasarlanması bu sorunu minimum düzeye indirebilir. Maddi olarak desteklenen Roman vatandaşlar hem yaşadıkları yere aidiyet gösterebilecek hem de aktif katılım ile kendi görüş ve fikirlerini ifade edebileceklerdir.
- ◆ Son olarak, Kent Konseyi'nde Roman vatandaşların da yer verilmesi gerekmektedir. Bu sayede, Kent Konseyi'nde bu kırılğan grubumuzun sorunları ve görüşleri de tartışılabilir. Bununla beraber, konseyde bir Roman vatandaş yer verilmesi diğer Roman vatandaşları da yerel katılıma teşvik edecektir ve örnek oluşturacaktır.

• Sivil Toplum Kuruluşlarına Öneriler

İnsani haklara erişimde ve savunuculuğunun yapılması noktasında sivil toplum kuruluşları önem teşkil etmektedir. Yerel yönetimleri ve merkezi yönetimleri bu bağlamda karar vericileri etkilemek için STK'lar Roman Hakları alanında örgütlenmeler ve bilinçlendirme çalışmaları yürütmektedir. Bunlara ek olarak şu şekilde bazı öneriler getirilebilir;

1. Roman toplulukların karşılaşmaya devam ettikleri sorunların ve ayrımcılığın tespitine yönelik araştırma çalışmalarının artırılması sağlanabilir. Böylece karar vericilerin dikkati çekilebilir, medya ve genel olarak kamuoyunun farkındalığı artırılabilir.
2. Roman hakları alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin haklar bakımından bilgi düzeylerinin artırılarak daha etkili izleme- değerlendirme ve savunuculuk kapasitelerinin artırılması mevcut sorunlarla mücadele aşamasında yardımcı olabilir.
3. Roman grupların özel ihtiyaçlarının belirlenebilmesi ve ayrımcılığa karşı korumanın geliştirilebilmesi için, kişisel verilerin gizliliğini sağlamak kaydıyla, ayrıştırılmış veri toplanmalı ve sonuçları kamuoyu ile paylaşılmalıdır.
4. Türkiye'deki Romanların insan haklarına ilişkin karar vericilere yönelik öneriler içeren rehberlerin artırılması geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.
5. Sivil toplum kuruluşlarının ilgili alanla ilgili tüm paydaşlarıyla koordine çalışmalar yürütmesi Roman hakları alanında sürdürülebilir ve etkili temsil mekanizmalarının gelişmesini sağlayabilir.
6. Romanlarla ilgili Stk'ların artırılması Türkiye'deki Roman topluluklar arasında Roman tarihi, kültürü ve diline dair bilgi seviyesini iyileştirmek ve temel hakları alanında bilgilendirilme sağlanmasına imkan sağlayabilir. Ayrıca günümüzde Stk'lar uluslararası görünürde ön planda konumlanmaktadır bu durum da diğer Roman topluluklarla interaktif ve uluslararası bir bağlantı kurulmasına olanak sağlar. Yerel düzeyden başlayan bir örgütlülük, ulusal ağıdan daha sonrası uluslararası alana yayılabilir böylece Roman haklarına ilgili alanda evrenselleştirme sağlanabilir.

• Akademiye Öneriler

Araştırmalarımızı gerçekleştirdiğimiz süreçte roman hakları konusunda akademik olarak yeterli çalışmaların olmadığını söyleyebiliriz. Roman nüfusunun eğitim, sağlık istihdam, ayrımcılık ve aktif katılım gibi pek çok konuda yeterli verilere ulaşamamaktadır. Bu konudaki temel sorunların tespiti ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesinde ve Romanların karşılaştıkları hak ihlalleri konusunda farkındalık çalışmalarının gerçekleştirilmesinde yapılacak akademik çalışmalar oldukça etkili olacaktır.

- ◆ Türkiye de yaşayan Roman nüfus oranının yüksekliği ve roman hakları alanında yapılan çalışmaların göz önünde bulundurularak üniversitelerin ilgili bölümleri içerisinde roman haklarının ele alınacağı ders içerikleri eklenmelidir.
- ◆ Akademiye ilgili bölümler içerisinde roman hakları araştırma merkezleri kurulmalıdır. Bu merkezler içerisinde ilgili bölümlerin akademisyenleri ve öğrencileri roman vatandaşların;
 - › Eğitim,
 - › Barınma,
 - › İstihdam,
 - › Sağlık,gibi temel sorun alanlarında araştırmalar gerçekleştirmeli ve bu sorunlara yönelik bilimsel çıktılar oluşturmalıdır.
- ◆ Aynı araştırma merkezleri içerisinde Roman vatandaşların sosyo-kültürel ve ekonomik durumlarının belirlenmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.
- ◆ Roman vatandaşların bir diğer sorunu kimliksizlik konusudur. Pek çok Roman vatandaşın nüfus kaydı bulunmamakla birlikte resmi nüfus verileri güncel değildir. Akademi ve ilgili ulusal otoriteler ortak gerçekleştireceği çalışmalar ile birlikte güncel Roman nüfus verileri sunabilir. Bu veriler, yapılacak olan roman hakları çalışmalarına önemli katkılar sunacaktır.
- ◆ Roman nüfusunun görünmezliğinin artmasının temel sebepleri içerisinde;
 - › Nefret söylemi,
 - › Romanlara yönelik ayrımcılık ,
 - › Ötekileştirme,gibi konular bulunmaktadır. Bu konularda yapılacak olan araştırmalar ve raporlar görünmezlik üzerine gerçekleştirilecek faaliyetlerde kaynak niteliği taşıyacaktır.

• Medyaya Öneriler

İçerisinde bulunduğumuz dönem itibari ile de farkındalık çalışmalarında medyanın ve dijital ağların etkisi oldukça yüksektir. Yerel kamuoyuna erişebilmemin en kolay ve etkili yollarından biri medya üzerinde gerçekleştirilen çalışmalar olacaktır. Bu bağlamda Roman nüfusunun karşılaştığı ayrımcılık, ötekileştirme, aktif katılıma yönelik eksiklikler ve karşı karşıya kaldıkları tüm hak ihlalleri göz önünde bulundurarak medyanın yaygınlaştırıcı etkisi ile genel bir farkındalık düzeyi oluşturabileceğini düşünüyoruz. Bu noktada medyaya önerilerimiz şu şekilde olacaktır:

- ◆ Medya kanallarında pek çok kültüre dair yayınlar yapılmaktadır. Fakat Romanlara ve roman kültürü konularının işlediği yayınlar yok denilecek kadar azdır. Roman kültürünü aktarılacağı programlar Romanların görünmezliğinin azalmasını sağlayabilir.
- ◆ Medya içerisinde Romanların haklarının işlendiği ve yaşadıkları ayrımcılığın önüne geçilebilecek paylaşımlar ve kamu spotları oluşturulabilir.
- ◆ Roman hakları alanında gerçekleştirilecek olan çalışmalar medyanın desteği ile büyük kitlelere ulaştırılabilir.
- ◆ Medya kanallarında Romanların görünürliğünün artırılması, yaşadıkları nefret söylemlerinin azalmasına ve yaşadıkları hak ihlalleri konusunda kamuoyu düzeyinde farkındalık oluşmasına katkı sunabilir.

Politika notumuzu özetleyecek olursak, Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi 2. Aşama Eylem Planı'nda yer verilen saha çalışmalarının bulguları, Roman vatandaşların ulusal ve uluslararası hak ve özgürlüklerine uygun yaşam koşullarına sahip olmadıklarını göstermektedir. Hak ve özgürlüklerini uygun koşullarda yaşamayan Romanların yerel düzeyde aktif katılımı da oldukça düşüktür. Ayrımcılık, soylulaştırma, nefret söylemi ve ötekileştirme gibi sorunlarla mücadele etmek zorunda kalan Roman vatandaşların sorunlarının çözülmesi ve aktif katılımlarının desteklenmesi adına rapor içerisindeki yer verilen paydaşların iş birliği önem teşkil etmektedir. Yapılan öneriler doğrultusunda gerçekleştirilen faaliyetler, Roman vatandaşların temel ihtiyaçlarıyla ilgili sorunlarını çözmekle beraber yerel ölçüde katılımlarını teşvik edecektir. Bu sayede de daha demokratik, entegrasyonu yüksek ve hak temelli bir kent karşımıza çıkacaktır.

Kaynakça

Avrupa Roman Hakları Merkezi. (2012) Türkiye Avrupa Roman Hakları Merkezi Raporu- Ülke Profili.
<http://www.errc.org/cms/upload/file/turkey-country-profile-2011-2012-in-turkish.pdf>

Çetin, B . (2017). KİMLİKLERİYLE ROMANLAR: TÜRKİYE'DEKİ ROMAN VATANDAŞLARA YÖNELİK SOSYAL İÇERME ULUSAL STRATEJİ BELGESİ VE BİRİNCİ AŞAMA EYLEM PLANI'NIN DEĞERLENDİRİLMESİ . Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi , 15 (1) , 85-112 .
DOI: 10.11611/yead.278435

ERKEM GÜLBOY, G. P. , (2012). Avrupa Birliği ve Romanlar.Roman Olup Çingene Kalmak (pp.25-50), İstanbul: Melek Yayınları.

Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (ICERD). Sözleşmenin tam metni için bkz:
<http://www.ihop.org.tr/dosya/sozlesme/irk.doc>

Azınlık Hakları Grubu, "Bir eşitlik arayışı: Türkiye'de Azınlıklar", Aralık 2007. Raporun tam metni için bkz. <http://www.minorityrights.org/download.php?id=433>

Notlar

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

◆ SINCE 2006 ◆

İZ-ROM

İZMİR ROMANLAR SOSYAL
YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ